

Izvještaj europskog Saveza za zdravlje i okoliš objavljen prošlog tjedna u potpunosti je posvećen Zapadnom Balkanu. Zaključci su poražavajući: u regiji se nalazi čak sedam od deset termoelektrana na ugljen koje spadaju među najveće zagađivače zraka na kontinentu. Njihovo djelovanje ima ozbiljne posljedice po javno zdravlje, dramatično povećava raširenost plućnih i srčanih bolesti te općenito skraćuje životni vijek. Osim što se korištenje termoelektrana na ugljen suprotstavlja navodnim globalnim planovima o smanjenju upotrebe fosilnih goriva i emisije stakleničkih plinova, ono ima i konkretnu cijenu koju se HEAL potrudio precizno utvrditi. Riječ je naime o čak 8,5 milijardi eura štete koju uzrokuje korištenje ugljena kao energenta, od čega 4 milijarde otpada na štetu koju proizvodi Srbija, a 3 na onu proizvedenu u Bosni i Hercegovini.

Svjetska zdravstvena organizacija procijenila je pak kako regija gubi čak 19% svog BDP-a zbog zdravstvenih troškova koji su posljedica korištenja ugljena kao goriva, pri čemu je problem najizraženiji u Srbiji koja navodno trećinu svog BDP-a troši na saniranje posljedica izgaranja ovog energenta. Precizni izračun “ceha” bez sumnje predstavlja pokušaj ekološke udruge da se na problem upozori jezikom koji europske vladajuće elite smatraju legitimnijim od proste “brige za zdravlje”. Ta briga naposljetku uvijek mora biti ograničena kriterijima “fiskalne odgovornosti”, kao što reforme i mjere štednje u zdravstvu većine zemalja EU jasno pokazuju. Ako troškovnik nije dovoljni argument, HEAL se pokušao okoristiti još jednim upozorenjem: naime onim da zagađenje ne poznaje državne granice, pa se posljedice neminovno osjećaju i na Zapadu.

Cijena kapitalizma

U tom smislu, pojašnjava se u izvještaju, od ukupnih 8,5 milijardi eura štete za koje je “odgovorna” regija, čak se 5 milijardi manifestira u drugim zemljama kontinenta. Sve to iskorišteno je kako bi se podsjetilo lokalne elite da usklade svoje politike s “europskim standardima”, a europske elite da “pomognu” zemljama regije da prijeđu na čišću energiju. Naposljetku, s obzirom na cijenu sanacije zdravstvenih posljedica, pokazuje se kako ugljen unatoč dostupnosti nije najjeftiniji, nego najskuplji energent. To bi pak, smatraju u HEAL-u, trebalo “donosioce odluka” u regiji potaknuti na veću agilnost. No HEAL izgleda “zaboravlja” kako kapitalizam nije racionalan sustav, osobito po pitanju korištenja resursa. Na primjer, kako se pokazalo ove zime u Sarajevu, za otpuštanje velike količine štetnih čestica nisu odgovorne samo termoelektrane.

Naime, već nekoliko godina za redom raste broj sarajevskih kućanstava koja si ne mogu priuštiti visoke cijene plinskog grijanja, pa preživljavaju kupujući ugljen ilegalno iskopan u rudnicima koji su službeno zatvoreni. U toj konfiguraciji terena, kućanstva su uz automobile dovoljna da na neko vrijeme udisanje zraka u Sarajevu učine opasnim. Dakle, bez obzira na

volju “donosioca odluka”, dostupni ugljen teško će se napustiti dok god traje socijalna katastrofa na Balkanu. Uostalom, dinamika u kojoj siromaštvo dovodi do praksi koje dugoročno otežavaju svaki razvoj nije nova i poznata je u većini “zemalja u razvoju”. Ako cijena sanacija zdravstvenih posljedica, kao što tvrdi HEAL, predstavlja “neplaćeni zdravstveni račun”, ovisnost o prljavim energijama predstavlja višestruko naplaćenu cijenu zavisne pozicije u globalnom kapitalizmu.

izvor: bilten.org